

O dereito á alimentaci3n: escasez de xustiza, claves do 2023 e proxecc3n para 2024

Descrpci3n

Quen ousar3a negar ou discutir o dereito á alimentaci3n¹? Semella unha noci3n intr3nseca ao dereito á vida, mais segue sen cumprirse. Segundo os datos oficiais do 3ltimo informe anual da ONU de 2023 sobre o Estado de Inseguridade Alimentaria (coñecido como SOFI), ata 783 mill3ns de persoas, preto de unha de cada dez, pasaron fame en 2022 en todo o mundo.

3 dicir: que se alimentaron dun xeito insuficiente para poder levar unha vida normal, activa e saudable; que, durante períodos prolongados, non souberon cal, nin cando, ser3a a s3a pr3xima comida.

M3is grave a3nda 3 a tendencia negativa desde o 2020, que quebrou d3as d3cadas de progreso notable. Malia algunha leve mellora rexional en Asia e Sudam3rica no 3ltimo ano, a prevalencia da subnutrici3n subiu do 7,9% ao 9,2% desde 2019, sumando 122 mill3ns de persoas. As zonas rurais (33%) seguen sufrindo a inseguridade alimentaria² en maior medida que as cidades (26%). O paradoxo m3is perverso 3 que os medios de vida da maior3a (70%) dos que pasan fame dependen directamente do sector agr3cola.

O dereito á alimentaci3n fracasa tam3n porque catro de cada dez persoas, m3is de 3.000 mill3ns de persoas en todo o mundo, non poden permitirse unha dieta saudable, coas consecuencias f3sicas e mentais que sup3n, de xeito especial na crianza.

O SOFI destaca as mesmas causas de anos precedentes: o aumento de conflitos e guerras, as crises econ3micas (entre elas, as consecuencias da pandemia de COVID-19), a intensificaci3n dos efectos da crise clim3tica sobre a variabilidade clim3tica e eventos extremos; todas elas combinadas coa desigualdade e a consecuente inaccesibilidade aos alimentos saudables. Os factores agr3vanse uns aos outros.

A3nda que poida semellar contrario ao sentido com3n, a produci3n agr3cola, a escaseza material, non 3 a clave do fracaso do dereito á alimentaci3n. A escaseza de xustiza na distribuci3n e ao acceso 3 a raz3n principal que impide cumprir co dereito á alimentaci3n³ porque hai comida para todos. Est3mase que hai alimentos para uns 10.000 mill3ns, a repartir entre m3is de 8.000 mill3ns de seres humanos. De feito, entre 1960 e 2016, a produci3n cal3rica mundial incrementou en 217% mentres que a poboaci3n medrou nun 142%. Non obstante, cumprir co dereito á alimentaci3n vai m3is al3 dun satisfacer un saldo cal3rico; por iso mesmo, sen vontade pol3tica nunca se realizar3.

Non entramos neste artigo na perda de alimentos desde a colleita ata o consumo (14% do total), as3 como o desperdicio por parte do consumidor (17%), nin tampouco en c3mo as dietas infl3en no reparto.

2023: Consenso no novo foco

En 2023, a comunidade internacional, liderada pola ONU, profundou no enfoque de sistemas alimentarios, que supera o tradicional énfase sobre o incremento da produción agrícola e a produtividade. O foco vense ampliando aos sistemas agroalimentarios que abranguen toda a cadea alimentaria. Desde cómo se produce e como se consume, ata o consumo de alimentos, pasando polo seu procesamento, almacenamento ou transporte. Tamén inclúen calquera aspecto ambiental. Trátase dunha visión de conxunto que pretende acompañar esforzos coa acción climática. Os sistemas alimentarios son responsables dun terzo das emisións de gases de efecto invernadoiro (GEI), dun 80% da perda de biodiversidade, e dun 70% do consumo de auga; e polo tanto son elemento fundamental na solución.

Tras o segundo cumio de Sistemas Alimentarios celebrado en xullo (UNFSS+2), a FAO publicou en decembro un informe sobre o verdadeiro custo dos alimentos para transformar os sistemas alimentarios, para que sexan resilientes, inclusivos e equitativos. O informe salienta a necesidade de pagar prezo a cada un dos factores, especialmente os medio ambientais; e estima que os custos ocultos dos sistemas agroalimentarios atinxen os 10 billóns de dólares, equivalentes a case un terzo do valor engadido da produción agrícola. Os custos, por exemplo, refírense aos problemas de saúde relacionados coas dietas non saudables que, ademais, rebaixan a produtividade laboral, sobre todo en países de renda media e alta. Os custos medio ambientais representan un 20%. Eses custos ocultos supoñen unha carga maior nos países pobres (27% do seu PIB).

A outra cara da moeda son as oportunidades. Segundo o recente informe Global Policy Report: The Economics of the Food System Transformation, transformar os sistemas alimentarios traerá un beneficio económico de 5 billóns de dólares ademais de se convertiren nun sumidoiro neto de carbono. Como vixina insistindo o FIDA, o custo da inacción e moito maior que poñerse mans á obra: financiar a transformación custa o equivalente ao 0,5% do PIB mundial. Mais os sistemas alimentarios seguen quedando atrás en financiamento. Os fondos do clima medraron no seu conxunto entre 3 e 4 veces máis que os fondos específicos para os sistemas agroalimentarios. Unha vez máis, é unha cuestión de vontade política.

Por outra banda, este enfoque holístico para realizar o dereito á alimentación, que goza dun forte consenso internacional, enfróntase contra un tsunami de intereses nacionais e privados, nun contexto de descenso xeralizado do financiamento público. Como se vixina sinalando nas últimas edicións do SOFI, só poderemos rematar coa fame, inseguridade alimentaria e malnutrición se fortalecemos a resiliencia aos principais factores e causas citadas anteriormente, namentres abordamos as desigualdades para lograr que as dietas saudables sexan accesibles para todos. Engadir: co compromiso, colaboración e participación activa do sector privado é outro factor con grande marxe de mellora e coa redirección do apoio público cara o incremento de dispoñibilidade de alimentos nutritivos.

2024: Incerteza e volatilidade

O Foro Global de Alimentación e Agricultura celebrado en xaneiro en Berlín devolveu o dereito á alimentación, como formulación expresa, á primeira plana no comunicado final da 16ª Conferencia de Ministros de Agricultura, ligado á transformación dos sistemas alimentarios e reforzou o consenso de 2023.

E ata aquí, a análise; agora, a realidade. De onde sae o financiamento? Ou quen lidera a transformación? nun taboleiro xeopolítico axitado que semella dirimir un delicado cambio de orde mundial (que trata de evitar unha gran guerra)? Ao igual que na Guerra Fría, os países das grandes potencias máis lonxe dos seus territorios, principalmente en África e Oriente Próximo e Oriente Medio. Todo iso acontece mentres os científicos non deixa de soar as sirenas ante unha situación, a crise climática, que pon en xaque o estilo de vida humano (ou occidental) baseado no consumo e no crecemento ilimitado (nun mundo de recursos finitos). A maior parte dos prognósticos da ciencia seguen a cumprirse e mesmo a quedárense curtos, mais o ser humano, ou o capitalismo, semella non ter a visión de futuro necesaria para chegar a acordos globais, e abordar en conxunto os retos que transcenden os intereses particulares ou nacionais.

Neste contexto xeopolítico volátil e tenso, priorizar o dereito á alimentación sobre a crecente necesidade de axuda humanitaria (Gaza, países do Sahel, Somalia, Sudán, Sudán do Sur, Yemen) é só por citar as crises máis agudas semella unha utopía, mesmo sabendo que os beneficios compensan amplamente o custo de abordalo. Quizais talvez esa dicotomía sexa o maior erro. A axuda humanitaria non debería lastrar os investimentos de longo prazo. Infelizmente, a

realidade cotiá que os fondos saen da mesma hucha. Non falemos xa de xustiza.

[Podes descargar o IGADI Annual Report 2023-2024 "Eleccións e Guerras perfilando a multipolaridade" nesta ligazón](#)

1 O dereito á alimentaci3n 3 un dereito inclusivo. Non 3 simplemente o dereito a unha raci3n m3nima de calor3as, prote3nas e outros nutrientes espec3ficos. 3 o dereito a todos os elementos nutritivos que unha persoa que precisa para vivir unha vida activa e saudable, e aos medios que permitan o acceso aos mesmos3.

2 A inseguridade alimentaria 3 un termo m3is amplo que a fame. Abrangue unha escala de grises que van desde a falta de acceso constante a comida, cualificada como inseguridade alimentaria moderada, at3 a inseguridade alimentaria severa, que corresponde coa descri3n da fame feita no primeiro par3grafo do texto. A clasificaci3n IPC desglosa as distintas fases e caracter3sticas, desde m3nima a catastr3fica (condici3ns de fame ou gran fame).

APARTADO TEMÁTICO XEOGRÁFICOS

Cooperaci3n al desarrollo

ETIQUETAS

Cooperaci3n Internacional ao Desenvolvemento · Naci3ns Unidas · Fame · Dereitos Humanos

INVESTIGACION

Cooperaci3n Internacional y Agenda 2030

Fecha de creaci3n

30 de mayo de 2024

Campos meta

Autoria : 17203

Antetitulo : ARTIGO PUBLICADO ORIXINALMENTE NO IGADI ANNUAL REPORT 2023-2024 "ELECCIÓN E GUERRAS PERFILANDO A MULTIPOLARIDADE"